

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد مرودشت

دانشکده تحصیلات تکمیلی واحد مرودشت

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش: مشاوره

عنوان:

مقایسه سازگاری و عزت نفس دختران مادران شاغل با غیر شاغل در
مقطع دبیرستان در شهر سمیرم

استاد راهنما:

دکتر لادن معین

استاد مشاور:

دکتر سوسن سهامی

نگارش:

سمیه افشاری

بهار ۹۰

صورتجلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد (M.A)

نام و نام خانوادگی دانشجو: سمیه افشاری در تاریخ ۱۳۹۰/۳/۱۸ رشته : مشاوره

از پایان نامه خود با عنوان : مقایسه سازگاری و عزت نفس دختران مادران شاغل با غیر شاغل مقطع دبیرستان در شهر سمیرم .

با درجه عالی و نمره ۱۸ دفاع نموده است.

نام و نام خانوادگی اعضای هیات داورى سمت امضاء اعضای هیات داورى

۱- دکتر لادن معین استاد راهنما

۲- دکتر سوسن سهامی استاد مشاور

۳- دکتر صغری استوار داور

۴- دکتر مریم حسینی داور

تقدیم به

همسر مهربانم :

که بودنش تاج افتخاری است بر سرم و نامش دلیلی است برای بودنم .

همسرم

به پاس تمام خوبی هایت ، محبت هایت و استواری هایت

سپاس ناچیز مرا بپذیر ، که شایسته ترین تقدیم همین است .

تقدیم به پدر و مادر خودم و همسرم :

نهال را بارن باید ،

تا بشوید غبار نشسته بر برگهایش ، و سیرابش کند از آب حیات

و آفتاب باید ، تا بتاباند نیرو را

و محکم کند ، شاخه های تازه روئیده را .

سپاسگزاری

قدم نهادن در راه علم و دانش ، آغاز حیاتی نوین است قدم نهادن در راه علم ،خاتمه دادن به بی تفاوتی هاست این راه دری به سوی مدینه ی فاضله است . راه دانش دریچه ای است که به سوی افق باز می شود . افقی که زمینه ساز احساس امیدواری ، افزایش عزت نفس و افزایش توانایی برای برنامه ریزی در جهت شکوفایی استعدادهاست.

با تشکر فراوان از اساتید فرزانه سرکار خانم دکتر لادن معین به عنوان استاد راهنما و سرکار خانم دکتر سوسن سهامی به عنوان استاد مشاور که با صبر و شکیبائی از هیچ راهنمائی دریغ نورزیدند و با امید به موفقیت های روز افزونشان.

چکیده

هدف این پژوهش توجه به اشتغال زنان در جامعه و پیامدهای مثبت و منفی آن می باشد. پژوهش حاضر به هدف مقایسه سازگاری و عزت نفس نوجوانان ۱۵ تا ۱۸ ساله در شهر سمیرم به مقایسه ۱۰۰ نوجوان دختر دبیرستانی که مادرانشان شاغل هستند (اکثریت معلم)، با ۱۰۰ نوجوان که مادرانشان خانه دار هستند (گروه مقایسه) می پردازد. روش تحقیق مورد استفاده در این پژوهش روش علی-مقایسه ای و روش نمونه گیری مورد نظر، روش نمونه گیری بصورت هدفمند می باشد. این بررسی با اجرای پرسشنامه های سازگاری دانش آموزان دبیرستانی (AISS) که شامل سه بعد سازگاری اجتماعی، آموزشی و عاطفی است و پرسشنامه عزت نفس کوپر اسمیت که شامل سه بعد عزت نفس خانوادگی، تحصیلی و اجتماعی است به اضافه سؤالات مربوط به مشخصات فردی و با استفاده از انجام آزمون t گروه های مستقل به کمک نرم افزار SPSS به نتایج زیر دست یافته است. بین سازگاری عاطفی، سازگاری آموزشی، عزت نفس خانوادگی و عزت نفس اجتماعی دختران مادران شاغل با غیر شاغل تفاوت معنادار وجود دارد. بدین شرح که سازگاری عاطفی، سازگاری آموزشی و عزت نفس خانوادگی فرزندان مادران غیرشاغل بیشتر از فرزندان مادران شاغل است ولی عزت نفس اجتماعی فرزندان مادران شاغل بیشتر از فرزندان مادران غیر شاغل است ولی در سایر متغیرها تفاوت معناداری بین دو گروه دیده نشد.

کلید واژه ها : سازگاری ، عزت نفس ، نوجوان ، مادران شاغل

فهرست مطالب

	عنوان	صفحه
	فصل اول : مقدمه و کلیات	
۱۱	۱-۱- مقدمه	
۱۴	۲-۱- بیان مسأله	
۱۶	۳-۱- اهمیت و ضرورت	
۱۸	۴-۱- اهداف پژوهش	
۱۹	۵-۱- فرضیه های پژوهش	
۱۹	۶-۱- تعاریف مفهومی و عملیاتی	
۲۵	فصل دوم: ادبیات و پیشینه تحقیق	
۲۸	۱-۲ سازگاری	
۳۰	- سازگاری عاطفی	
۳۰	- سازگاری آموزشی	
۳۱	- سازگاری اجتماعی	
۳۲	۱-۱-۲- ناسازگاری و انواع آن	
۳۳	- ناسازگاری منشی	
۳۴	- ناسازگاری نسبی	
۳۴	- ناسازگاری طبیعی	
۳۵	۲-۱-۲- اختلالات سازگاری	
۳۵	- نظریه روان پویائی اریکسون	
۳۶	- نظریه یادگیری ولف	
۳۶	- نظریه بین فردی سالیوان	
۳۶	۳-۱-۲- دیدگاه های مختلف در مورد سازگاری	
۳۶	- نظریه آدلر	
۳۷	- نظریه پیازه	
۳۷	- نظریه اریکسون	
۳۸	- نظریه یادگیری اجتماعی ولف	
۳۸	- نظریه واقعیت درمانی گلاسر	
۳۹	- نظریه راتوس و نوید	
۴۰	۴-۱-۲- ویژگی های افراد ناسازگار	
۴۱	۵-۱-۲- علل ناسازگاری کودکان و نوجوانان	
۴۱	۶-۱-۲- نقش والدین بویژه مادر در ناسازگاری فرزندان	
۴۲	۷-۱-۲- نقش اجتماع در ناسازگاری فرزندان	
۴۳	۸-۱-۲- راهکارهای پیشنهادی برای والدین کودکان ناسازگار	

۴۳	۲-۲- عزت نفس
۴۶	۱-۲-۲- ابعاد عزت نفس
۴۷	۲-۲-۲- نظریه های مختلف در مورد عزت نفس
۴۷	- نظریه کوپر اسمیت
۴۸	- نظریه اریکسون
۴۸	- نظریه فروید
۴۹	- نظریه آدلر
۴۹	- نظریه مزلو
۵۰	- نظریه آلپورت
۵۰	- نظریه ویلیام جیمز
۵۱	۳-۲-۲- رشد عزت نفس
۵۴	۴-۲-۲- ریشه و عوامل مؤثر بر عزت نفس
۵۴	۵-۲-۲- عوامل زیر بنائی عزت نفس
۵۶	۶-۲-۲- کمک تخصصی برای افزایش عزت نفس
۵۷	۷-۲-۲- والدین چگونه می توانند عزت نفس فرزندان خود را افزایش دهند
۵۹	۳-۲- اشتغال مادران
۶۰	۱-۳-۲- اشتغال زنان در جهان معاصر
۶۲	۲-۳-۲- اشتغال زنان در ایران
۶۴	۳-۳-۲- دوره های صنعتی و اشتغال زنان
۶۷	۴-۳-۲- انگیزه ها و عوامل اشتغال
۶۹	۵-۳-۲- موانع اشتغال
۷۲	۶-۳-۲- پیامد های اشتغال زنان
۷۴	۷-۳-۲- دیدگاه های نظری در مورد اشتغال زنان
۷۴	۱-۷-۳-۲- دیدگاه های جامعه شناختی
۷۵	۲-۷-۳-۲- دیدگاه فیمینیستی
۷۶	۳-۷-۳-۲- دیدگاه ارتباطات انسانی
۷۷	۴-۷-۳-۲- دیدگاه اسلامی
۷۸	۸-۳-۲- نظریه های اشتغال زنان و تحول کودک
۷۸	- نظریه فروید
۷۸	- نظریه ماهر
۷۸	- نظریه هورنای
۷۹	۹-۳-۲- پیوند متعادل میان اشتغال و وظایف مادری
۷۹	۱۰-۳-۲- تأثیر اشتغال مادران بر الگو پذیری ناقص
۸۰	۱۱-۳-۲- جدائی مادر از فرزند در مراحل مختلف سنی
۸۱	۴-۲- پیشینه پژوهش
۸۱	۱-۴-۲- تحقیقات انجام شده در خارج از کشور
۸۳	۲-۴-۲- تحقیقات انجام شده در داخل کشور
۸۸	فصل سوم : روش تحقیق

۸۹	۳-۱- طرح کلی پژوهش
۸۹	۳-۲- روش تحقیق
۹۰	۳-۳- جامعه آماری
۹۰	۳-۴- حجم نمونه
۹۱	۳-۵- روش نمونه گیری و شیوه اجرا
۹۱	۳-۶- روش آماری
۹۱	۳-۷- معرفی ابزارها
۹۱	- پرسشنامه عزت نفس کوپر اسمیت
۹۳	- پرسشنامه سازگاری دانش آموزان دبیرستانی (AISS)
۹۷	فصل چهارم : نتایج
۹۸	مقدمه
۱۰۳	آزمون فرضیه های اصلی
۱۰۳	- فرضیه اول
۱۰۴	- فرضیه دوم
۱۰۵	آزمون فرضیه های فرعی
۱۰۵	- فرضیه اول
۱۰۶	- فرضیه دوم
۱۰۷	- فرضیه سوم
۱۰۸	- فرضیه چهارم
۱۰۹	- فرضیه پنجم
۱۱۰	- فرضیه ششم
۱۱۱	فصل پنجم : بحث و نتیجه گیری
۱۱۲	یافته های پژوهش
۱۱۲	فرضیه های اصلی
۱۱۴	فرضیه های فرعی
۱۲۰	محدودیت های پژوهش
۱۲۱	پیشنهادات پژوهشی
۱۲۲	پیشنهادات کاربردی
۱۲۳	فهرست منابع فارسی
۱۳۰	فهرست منابع غیر فارسی
۱۳۳	پیوست
۱۴۳	چکیده انگلیسی

فهرست جداول و نمودارها

صفحه	عنوان
۸۵	جدول (۱-۴) میانگین و انحراف استاندارد سازگاری و مؤلفه های آن در گروه های شاغل و غیر شاغل
۸۶	جدول (۲-۴) میانگین و انحراف استاندارد عزت نفس و مؤلفه های آن در گروه های شاغل و غیر شاغل
۸۹	جدول (۳-۴) آماره های آزمون t برای مقایسه میانگین سازگاری عمومی دختران مادران شاغل و غیر شاغل
۹۰	جدول (۴-۴) آماره های آزمون t برای مقایسه میانگین عزت نفس عمومی دختران مادران شاغل و غیر شاغل
۹۱	جدول (۵-۴) آماره های آزمون t برای مقایسه میانگین سازگاری عاطفی دختران مادران شاغل و غیر شاغل
۹۲	جدول (۶-۴) آماره های آزمون t برای مقایسه میانگین سازگاری اجتماعی دختران مادران شاغل و غیر شاغل
۹۳	جدول (۷-۴) آماره های آزمون t برای مقایسه میانگین سازگاری آموزشی دختران مادران شاغل و غیر شاغل
۹۴	جدول (۸-۴) آماره های آزمون t برای مقایسه میانگین عزت نفس اجتماعی دختران مادران شاغل و غیر شاغل
۹۵	جدول (۹-۴) آماره های آزمون t برای مقایسه میانگین عزت نفس خانوادگی دختران مادران شاغل و غیر شاغل
۹۶	جدول (۱۰-۴) آماره های آزمون t برای مقایسه میانگین عزت نفس تحصیلی دختران مادران شاغل و غیر شاغل
۸۶	نمودار (۳-۴) بررسی عزت نفس در گروه شاغل
۸۶	نمودار (۴-۴) بررسی عزت نفس در گروه غیر شاغل
۸۷	نمودار (۱-۴) بررسی سازگاری در گروه شاغل
۸۷	نمودار (۲-۴) بررسی سازگاری در گروه غیر شاغل

فصل اول

مقدمه و کلیات

« شکست و ناتوانی انسان فقط یک دلیل دارد ، آن هم ایمان نداشتن به واقعیت خود است. »

ویلیام جیمز

سازگاری^۱ و عزت نفس^۲ به عنوان مهم ترین نشانه های سلامت روان از مباحثی است که همیشه مورد توجه روانشناسان و جامعه شناسان و مربیان تربیتی بوده است و از دیدگاه های مختلف مورد بررسی واقع شده است. عده ای از محققین خواستار درک پیامدهای عزت نفس و سازگاری بالا یا پائین بر عملکرد انسان بوده اند و عده ای دیگر عوامل مؤثر بر آنها را جستجو کرده اند.

هر انسانی به تناسب موقعیت و شرایط زندگی ، یک تجربه ذهنی از خود و دیگران دارد که کیفیت، استواری و ثبات این تجربه ذهنی به «عزت نفس» تعبیر می شود و شالوده و زیر بنای شخصیتی هر انسانی است. اگر تجربه ذهنی خدشه دار شود ، اثرات ناگواری بر عملکرد زندگی فردی می گذارد. تحقیقات روانشناسی در زمینه عزت نفس بیانگر این است که همراه با کاهش عزت نفس، افسردگی ، اضطراب ، کاهش سلامت عمومی بدن، بی تفاوتی، انزوا و احساس تنهایی ، عدم رضایت شغلی ، کاهش عملکرد ، عدم موفقیت تحصیلی و ... بوجود می آید (کوپراسمیت ، ۱۹۹۰).

از جمله مشکلاتی که امروزه بسیاری از والدین با آن دست به گریبانند، مسأله عصیانگری، ستیزه جوئی، پرخاشگری و زورگوئی فرزندان نوجوان آنهاست، که همه اینها از مشکلات ناسازگاری نوجوانان

۱.adjustment
۲.self - esteem

سرچشمه می گیرد به جاست که عوامل بروز و ظهور آن شناسائی شود و در جهت حل آن اقدامی هر چند کوچک صورت گیرد .

عوامل مهمی در ایجاد و حفظ عزت نفس و سازگاری نوجوانان مؤثر است ، از عوامل موروثی و عوامل محیطی نظیر مدرسه ،جامعه ،خانواده و امکانات در دسترس گرفته تا عوامل حاکم بر این موارد که از دسترس خارج است و در این میان نقش خانواده و بویژه مادر مهمتر است (نادری، ۱۳۸۸).

از آنجا که عزت نفس سالم و واقعی ابتدا در خانواده شکل می گیرد و بسیاری از مشکلات انسان امروزی از عدم عزت نفس یا به عبارتی پنداره نادرست ناچیز شماری خود ناشی می شود ، چنین اندیشه ای ممکن است از طریق خانواده و مخصوصاً مادر که ارتباط بیشتری با فرزندان دارد پدید آید . یونیس و اسمالار^۱ (۲۰۰۰) اظهار می کنند که ارتباطات خانوادگی سالم و با ثبات از شرایط لازم و ضروری برای رشد و تکامل موفقیت آمیز عزت نفس نوجوانان است (یونیس و اسمالار ، به نقل از بیر و گوسن،^۲ ۲۰۰۰).

نقش خطیر و پر اهمیت مادران در تعلیم و تربیت فرزندان خود و همینطور نقش مهم آنها در ایجاد احساس ارزشمندی در فرزندان بر کسی پوشیده نیست . با توجه به این مطلب که امروزه فعالیت های اجتماعی افراد بخصوص فعالیت های اجتماعی زنان گسترش روز افزون پیدا کرده است ، برخی از مادران به دلیل اشتغال در بیرون از منزل ، مدت کمتری را در کنار فرزندان خود سپری می کنند و بدیهی است که به دنبال آن ساعات حضور آنان در خانه و بودن با فرزندان کاهش می یابد(حسینی،۱۳۸۶).

اشتغال مادران با ایجاد دگرگونی های بنیادی در ساخت شغلی خانواده ، نظام ارزش های سنتی، توزیع نقش ها و پایگاه های زن و مرد ، بر روابط درون خانواده و فرزندان آثار مثبت و منفی بر جای گذاشته است . از جمله تأثیر آن بر عملکردهای رفتاری و اخلاقی نوجوانان است که در این پژوهش به تأثیر اشتغال بر عزت نفس و سازگاری فرزندان پرداخته خواهد شد .

۱. Unis & Smalar
۲. Beyer & Gossen

۱-۲- بیان مسأله

سازگاری از مسائل مهمی است که از همان ابتدای خلقت بشر مورد توجه بوده است، اما از نظر علمی سابقه چندانی ندارد. شروع کار علمی بر روی سازگاری از سال ۱۹۸۴ آغاز شد. راتوس و نوید مدلی برای سازگاری ارائه کردند و در سال ۱۹۹۲ لازاروس و فولک من کار آنها را ادامه دادند و مدل جدیدی را برای سازگاری ارائه کردند (مظاهری، ۱۳۸۵).

سازگاری رابطه ای است که میان فرد و محیط، بویژه محیط اجتماعی او وجود دارد و به فرد امکان می دهد تا نیازهای خود را ارضاء کند. هرگاه نیازهای قوی انسان بوسیله موانع عبور ناپذیر یا موانعی که توان غلبه بر آنها موجود نباشد، سد شوند، تعارض روی می دهد و در نتیجه فرد نیازمند اتخاذ روش هائی است که این تعارض را به نفع سلامت روانی و حتی رشد و تعالی خود خاتمه یا تغییر جهت دهد (برک، ترجمه سید محمدی، ۱۳۸۹).

به مجموعه فعالیت هائی که به نوعی به منظور کنار آمدن با تغییرات محیطی صورت می گیرد سازگاری یا انطباق می گویند (رخ فرد، ۱۳۸۷).

زیستن و سازگار شدن با خود و محیط برای هر موجود زنده یک ضرورت حیاتی است. انسان در جهانی زندگی می کند که مملوء از مشکلاتی است که می تواند او را از حرکت و پیشرفت باز دارد. اگر انسان بتواند بر این مشکلات غلبه کند و تعادل جسمی و روحی خود را بدست آورد، در واقع سازگاری کسب کرده است (نادری، ۱۳۸۸).

عزت نفس نیز که از مهم ترین مؤلفه های بهداشت روان است، عبارت است از: مجموعه ویژگی هائی که یک فرد برای توصیف خودش بکار می برد. همچنین عبارت است از میزان ارزشی که اطلاعات درون خود پنداره برای فرد دارد و از اعتقادات فرد در مورد تمام صفات و ویژگی هائی که در او است، سرچشمه می گیرد. به سخنی دیگر می توان گفت که عزت نفس هر فردی بر اساس ترکیبی از اطلاعات عینی در مورد خودش و ارزش های ذهنی که برای اطلاعات قائل است، پایه گذاری شده است (برانندن^۱، ۲۰۰۷).

---

۱. Branden

سازگاری و عزت نفس با عوامل گوناگونی مثل وراثت، محیط، خانواده، شیوه های تربیتی و غیره در ارتباط است. در این میان شاغل بودن مادر و به تبع آن حضور کمتر وی در خانه می تواند از عوامل تأثیر گذار بر عزت نفس و سازگاری باشد .

اشتغال زنان یکی از موضوعات مورد توجه در علوم انسانی و علوم اجتماعی است که مباحث زیادی را به خود اختصاص داده است. این پدیده به دلیل گستردگی و عمومیت خود در حیات انسانی و اجتماعی بشری از اهمیت خاصی برخوردار است (باقری، ۱۳۸۳).

این پدیده گرچه ممکن است نوعی پیشرفت برای زنان محسوب گردد ، اما از آنجا که با کارکردهای حمایتی و مراقبتی مادران در خانواده سر و کار دارد ، بایستی مورد توجه واقع شود.

در این زمینه می توان به افزایش نسبی سهم زنان شاغل اشاره کرد. شمار زنان شاغل طی سالهای ۱۳۶۵ تا ۱۳۸۵ نزدیک به سه برابر شده است و از ۹۹۸۰۰۰ نفر به ۲۷۸۲۰۰۰ نفر رسیده است. همچنین نسبت زنان به کل جمعیت شاغل کشور از ۸/۹ درصد به ۱۲/۶ درصد رسیده است (مرکز آمار ایران، ۱۳۸۸).

اشتغال زنان به عنوان یک حق و نه یک تکلیف ، علاوه بر پیامدها و مزایای مثبت ، همانند مشارکت در توسعه اجتماعی- اقتصادی، کمک به درآمد خانواده ، افزایش توان مدیریتی زنان ، باروری پائین و... دارای پیامدهای منفی نیز است. از جمله این پیامدها می توان به تعارض نقش ها، خستگی جسمی و روحی، تزلزل خانواده و از همه مهم تر مشکلات رفتاری فرزندان اشاره کرد (امین پور، ۱۳۸۹).

از جمله مسائلی که ممکن است با اشتغال مادران به آن لطمه ای وارد شود، بهداشت روانی فرزندان است که در این تحقیق دو مؤلفه آن یعنی سازگاری و عزت نفس، مورد تحقیق قرار می گیرد.

برخی محققان بر این باورند که اشتغال مادر مانع مراقبت کمی و کیفی لازم از فرزندان می گردد و اثرات نامناسبی بر سازگاری و عزت نفس آنان می گذارد. از طرف دیگر برخی اظهار داشته اند که مادر شاغل با ارائه یک الگوی مثبت از نقش زن می تواند اثرات مثبتی بر فرزند خود داشته باشد.

در پاسخگویی به این سؤال که آیا اشتغال مادر بر سازگاری و عزت نفس فرزندان تأثیر می گذارد یا خیر، تحقیق در زمینه مقایسه سازگاری و عزت نفس نوجوانان مادران شاغل و غیر شاغل لازم به نظر می رسد تا مادران شاغل با در نظر گرفتن آنها بتوانند فرزندان خود را اثرات منفی احتمالی تا حد امکان حفظ نمایند.

۱-۳- اهمیت و ضرورت

زن به عنوان مادر عامل مهمی در فراهم آوردن فضای سالم جهت رشد و پرورش فرزندان شایسته برای فردای اجتماعی، اقتصادی، و سیاسی این سرزمین می باشد و لازم است در مورد نقش زن در خانواده تحقیق بیشتری صورت گیرد.

با توجه به نیاز روزافزون جامعه به نیروی انسانی و همینطور نیاز اقتصادی خانواده ها، نقش زنان در امور اقتصادی کشور در چند سال اخیر بیشتر شده است، که این نیز پیامدهائی بدنبال خواهد داشت، از جمله آن کم رنگ شدن نقش زن در خانواده به عنوان همسر و مادر و تأثیر آن بر ویژگی های شخصیتی فرزندان. از جمله ویژگی هائی که این تحقیق قصد بررسی آن را دارد سازگاری و عزت نفس نوجوانان است.

سطح عزت نفس می تواند بر ماهیت رابطه با دیگران و سلامت روانی ما نفوذ قوی داشته باشد. عزت نفس یک ضرورت حیاتی برای هرانسان است و برای رشد طبیعی و سالم، واجب و ضروری است. عدم پذیرش خود و دیگران، ترس از ترک شدن، استفاده از مکانیزم های دفاعی، اعتیاد، مشکلات مربوط به کنترل و تصمیم گیری از عوارض عزت نفس پائین به شمار می آید (شیهان، ترجمه گنجی، ۱۳۸۷).

کسانیکه عزت نفس بالائی دارند در مقایسه با کسانیکه از عزت نفس پائینی برخوردارند بهتر می توانند با موقعیتهای مختلف سازگار شوند. به عبارت دقیق تر این افراد در موقعیت های مختلف کمتر دچار اضطراب می شوند و کمتر هیجانی، افسرده و پرخاشگر هستند. بنابراین عزت نفس بالا به عنوان یک نشانه از میزان سلامت روانی فرد مطرح می شود و از آنجا که عزت نفس نقش اساسی در کاهش و از

بین بردن افسردگی، اضطراب و ناراحتی های روحی و در نهایت سازگاری فرد دارد دارای ارزش والائی است (گنجی، ۱۳۸۰).

امروزه در اصلاح و درمان بسیاری از اختلالات شخصیتی و رفتاری کودکان و نوجوانان، نظیر کمروئی و گوشه گیری، لجبازی، پرخاشگری، تنبلی و کند روی، به عنوان اولین یا مهم ترین گام به ارزیابی و پرورش احساس عزت نفس، تقویت اعتماد به نفس و مهارت های فردی و اجتماعی آنان می پردازند. برای اینکه کودکان و نوجوانان بتوانند از حداکثر ظرفیت ذهنی و توانمندی های بالقوه خود بهره مند شوند، می بایست از نگرشی مثبت نسبت به خود و محیط اطراف و انگیزه ای قوی برای تلاش بهره مند شوند، لذا پرورش احساس عزت نفس در کودکان و نوجوانان از مهم ترین وظایف خانواده و دست اندر کاران تعلیم و تربیت است که در این رابطه بیشترین نقش بر عهده مادران است (مظاهری، ۱۳۸۵).

از دیگر فاکتورهای سلامت روان که می توان به آن اشاره کرد، سازگاری است. در جامعه متحول کنونی که به افراد امکان ارضاء همه نیازها را نمی دهد، سازگاری یک ضرورت انکار ناپذیر است و ما برای رسیدن به آرزوها و آمال خود، خودشناسی و خودسازی، برآوردن نیازهای معنوی و مادی و پیشرفت و تعالی منطقی و عقلانی نیازمند سازگاری هستیم (بیلر^۱، ترجمه علیپور، ۱۳۸۳).

سازگاری و عزت نفس به عنوان دو عامل مهم تشکیل دهنده بهداشت روانی نوجوانان حائز اهمیت است و بهداشت روانی بر تحصیلات، ارتباطات و زندگی آینده نوجوانان اثر فوق العاده زیادی می گذارد. خانواده یکی از نهادهای اصلی و عمده هر جامعه است و هر گونه خللی در این نهاد، ارگان جامعه را متزلزل می سازد لذا تحقیق و بررسی عواملی که این کارکردها را تحت تأثیر قرار می دهند ضروری به نظر می رسد. اشتغال مادر از جمله عواملی است که می تواند بر سازگاری و عزت نفس نوجوانان چه در جهت مثبت و چه در جهت منفی تأثیر گذار باشد.

---

۱. Biler

اکثر تحقیقاتی که در زمینه اشتغال زنان و تأثیر آن روی خانواده صورت گرفته است در کشورهای دیگر است و متناسب با فرهنگ جامعه ما نیست لذا لازم است این موضوع با تحقیق بیشتری در جامعه خودمان صورت گیرد تا از نتایج آن جهت پر بار کردن محیط آرام بخش خانواده ها بهره مند گردیم.

۴-۱- اهداف تحقیق:

اهداف کلی:

- ۱- تبیین تفاوت عزت نفس عمومی دختران مادران شاغل با غیر شاغل در مقطع دبیرستان
- ۲- تبیین تفاوت سازگاری عمومی دختران مادران شاغل با غیر شاغل در مقطع دبیرستان

اهداف جزئی:

- ۱- تبیین تفاوت سازگاری عاطفی دختران مادران شاغل با غیر شاغل در مقطع دبیرستان
- ۲- تبیین تفاوت سازگاری اجتماعی دختران مادران شاغل با غیر شاغل در مقطع دبیرستان
- ۳- تبیین تفاوت سازگاری آموزشی دختران مادران شاغل با غیر شاغل در مقطع دبیرستان
- ۴- تبیین تفاوت عزت نفس اجتماعی دختران مادران شاغل با غیر شاغل در مقطع دبیرستان
- ۵- تبیین تفاوت عزت نفس خانوادگی دختران مادران شاغل با غیر شاغل در مقطع دبیرستان
- ۶- تبیین تفاوت عزت نفس تحصیلی دختران مادران شاغل با غیر شاغل در مقطع دبیرستان

۱-۵- فرضیه های مورد بررسی:

فرضیه های کلی:

- ۱- بین سازگاری عمومی دختران مادران شاغل با غیر شاغل تفاوت معنی دار وجود دارد.
- ۲- بین عزت نفس عمومی دختران مادران شاغل با غیر شاغل تفاوت معنی دار وجود دارد.

فرضیه های جزئی:

- ۱- بین سازگاری عاطفی دختران مادران شاغل با غیر شاغل تفاوت معنی دار وجود دارد.
- ۲- بین سازگاری اجتماعی دختران مادران شاغل با غیر شاغل تفاوت معنی دار وجود دارد.
- ۳- بین سازگاری آموزشی دختران مادران شاغل با غیر شاغل تفاوت معنی دار وجود دارد.
- ۴- بین عزت نفس اجتماعی دختران مادران شاغل با غیر شاغل تفاوت معنی دار وجود دارد.
- ۵- بین عزت نفس خانوادگی دختران مادران شاغل با غیر شاغل تفاوت معنی دار وجود دارد.
- ۶- بین عزت نفس تحصیلی دختران مادران شاغل با غیر شاغل تفاوت معنی دار وجود دارد.

۱-۶- تعاریف مفهومی و عملیاتی متغیرها

تعاریف مفهومی:

سازگاری: سازگاری عبارت است از رفتار مؤثر و مفید آدمی در تطبیق با محیط به گونه ای که تنها با تغییرات محیطی هم‌رنگی نکرده و به پیروی ناهشیار از آن کفایت نمی کند بلکه خود نیز می تواند در محیط تأثیر گذاشته و آن را به گونه ای مناسب تغییر دهد (بارلو^۱، ۲۰۰۲).

سازگاری عاطفی:

یکی از اهداف ارزشمند در زندگی، رسیدن به رشد عاطفی است و این معمولاً به ازای یک عمر وقت می‌گیرد. انسانی که از نظر عاطفی به رشد رسیده است که:

- در ایجاد رضایت و اثبات وفاداری تواناست.
- از ایجاد رضایت برای دیگران بیشتر لذت می‌برد تا کسب رضایت برای خود.
- در چنین روابطی به همان گونه که موجب رضایت دیگران می‌شود، خود نیز به خشنودی می‌رسد.
- در یادگیری تواناست و از اشتباهات خود برای موفقیت‌های بعدی درس می‌گیرد.
- از اوقات فراغت خود ساعاتی می‌آفریند و آنرا صرف فعالیت‌هایی مانند: توجه به پیشرفت اطلاعات، امور خانواده و جامعه اش می‌کند.

رشد عاطفی مثل هر نوع دیگری از کمال، آرمانی است که هر کس می‌تواند گام به گام به آن نزدیک شود (نظیری، ۱۳۸۷).

سازگاری اجتماعی:

سازگاری اجتماعی انعکاسی از تعامل فرد با دیگران، رضایت از نقش‌های خود و نحوه عملکرد در نقش هاست که به احتمال زیاد تحت تأثیر فرهنگ و انتظارات خانواده قرار دارد. سازگاری اجتماعی معمولاً در اصطلاحات نقش‌های اجتماعی، عملکرد نقش، درگیر شدن با دیگران و رضایت با نقش‌های متفاوت مفهوم سازی شده است (رخ فرد، ۱۳۸۷).